

Representantforslag 82 S

(2013–2014)

fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Abid Q. Raja og Pål Farstad

Dokument 8:82 S (2013–2014)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Abid Q. Raja og Pål Farstad om å styrke forbrukermakten gjennom digitalisering av produktinformasjon og opprette en informasjonsportal for dagligvarer

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne viser til NOU 2011:4 «Mat, makt og avmakt» som påpeker at det er et stort informasjonsgap mellom leverandør og forbruker når det gjelder dagligvarer. Utvalget anbefalte blant annet etableringen av en offentlig tilgjengelig og offentlig finansiert informasjonsportal for dagligvarer for å forenkle forbrukernes mulighet til å sjekke og sammenligne pris, innhold og kvalitet på varer i dagligvarehandelen.

Forslagsstillerne viser til at disse anbefalingene ble fulgt opp ved at Forbrukerrådet fikk i oppdrag å utrede om og hvordan en slik portal kan utvikles. Konklusjonen var at en dagligvareportal er et godt egnet verktøy til å flytte makt til forbrukerne¹. Forslagsstillerne viser også til at Konkurransetilsynet², i forbindelse med NOU 2011:4 «Mat, makt og avmakt», stilte seg positiv til en dagligvareportal dersom denne utformes slik at den ikke legger forholdene bedre til rette for stilltiende samarbeid eller økt prissamarbeid som vil kunne ramme forbrukerne.

I Prop. 93 S (2013–2014) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2014 konkluderer

imidlertid regjeringen med at et videre arbeid med en informasjonsportal for dagligvarer ikke bør prioriteres i 2014. Dette er, etter forslagsstillerne syn, beklagelig.

Forslagsstillerne mener at forbrukerne skal ha god og tilstrekkelig informasjon om varer og tjenester som tilbys i markedet. God og pålitelig informasjon fremmer forbrukermakt og gjør det mulig for forbrukerne å ta opplyste valg og er derfor et av de mest sentrale virkemidlene i forbrukerpolitikken. Forslagsstillerne mener at all lovpålagt produktinformasjon bør gjøres tilgjengelig elektronisk og på en måte som vil gjøre det lettere for forbrukere å innhente informasjon og sammenligne produkter.

Forslagsstillerne mener det i dag ofte er vanskelig for en forbruker å gjøre kvalifiserte produktvalg basert på helse, miljø, etikk og samfunn, fordi informasjonsgapet er stort og komplekst, og fordi merking på emballasjen er utilstrekkelig eller vanskelig tilgjengelig. En styrking av forbrukernes interesser på matområdet er viktig fordi det både kan påvirke helse og utgjør en viktig andel av mange menneskers husholdningsbudsjett. Forslagsstillerne mener at digitalisering av produktinformasjon, som også gjøres enkelt tilgjengelig for forbrukerne, fremmer konkurranse, bedrer hverdagen til bl.a. allergikere og bidrar til en mer bærekraftig utvikling.

Forslagsstillerne mener at en dagligvareportal kan ha stor betydning for Norges 2,2 millioner husholdninger. Omsetningen i dagligvarehandelen utgjør ca. 150 mrd. kroner årlig, og forslagsstillerne viser til at selv en liten bevegelse i markedet kan utgjøre en stor forskjell for husholdningers økonomi, miljøeffekter o.l. I en undersøkelse utført av Forbrukerrådet svarer mange forespurte at de ville endret sitt handlemønster dersom pris, kvalitet og annen relevant informasjon var lett tilgjengelig. 4 av 10 respondenter svarte at de ville blitt mer bevisst eget kosthold. Forslags-

¹ http://www.forbrukerradet.no/forside/presse/pressemeldinger/_attachment/1149002?_ts=13f4273d37b

² http://www.regjeringen.no/pages/16798593/051_Konkurransetilsynet.pdf

stillerne mener derfor at en informasjonsportal for dagligvarer både kan fremme økt konkurranse, kan virke helsefremmende og gjøre det enkelt å ta etiske og miljøvennlige valg. Et annet aspekt ved en informasjonsportal for dagligvarer er at dette kan øke markedsgangen til småkålaaktører som i dag ikke selger sine produkter i de store dagligvarekjedene, ved at disse synliggjøres i portalen og etterspørres av forbruker. Forslagsstillerne vil i denne sammenheng vise til at man allerede har denne type prisportaler for andre områder, som finansportalen.no og hvakostertannlegen.no.

Behov for bedre informasjon

Forbrukerrådets studie om handlevaner i 2013 viser at forbrukere har behov for bedre informasjon om ingredienser, næringsinnhold og pris når det gjelder husholdningsvarer. Undersøkelsen viste også at forbrukere ønsket å både vite hvor produktene er produsert og andre ulike aspekter ved varen. Når det gjelder andre produktområder er elektronisk produktinformasjon lite tilgjengelig for varer i dagligvarehandelen.

Forslagsstillerne vil peke på at Forbrukerrådet er bekymret over omfanget av hormonforstyrrende stoffer og andre skadelige kjemikalier som finnes i dagligvareprodukter, også i mat og drikke. Rapporten «State of the Science of Endocrine Disrupting Chemicals – 2012³», utarbeidet på vegne av FN's miljøprogram og Verdens helseorganisasjon (WHO), peker på at hormonforstyrrende stoffer sannsynligvis bidrar til økningen av en rekke raskt voksende folkesykdommer som diabetes, fedme, ulike kreftformer og redusert forplantningsevne. Rapporten konkluderer med at strengere regulering og bruk av hormonforstyrrende stoffer er et viktig virkemiddel for å bremse denne utviklingen. Forslagsstillerne tror at en digitalisert løsning av data som lett kan sammenstilles med andre typer data, som i en informasjonsportal for dagligvarer, også vil kunne redusere bruken av stoffer som forringer menneskers helse. Forslagsstillerne mener det er god grunn til å legge et føre-var-prinsipp til grunn når det gjelder stoffer man har lite kunnskap om, og er i likhet med rapporten bekymret over at det er mer enn 800 stoffer som trolig er hormonforstyrrende og som finnes i mange produkter befolkningen omgis av i hverdagen. Det er, etter forslagsstillerens syn, helt nødvendig å gjøre informasjon om hvilke varer som inneholder helseskadelige stoffer, lettere tilgjengelig for forbrukerne.

Behov for en informasjonsportal for dagligvarer

For at forbrukerne skal kunne ta kvalifiserte produktvalg, må informasjonen om ulike produkter være

både objektiv, pålitelig og lett tilgjengelig. Den enkleste måten å løse dette på er gjennom etablering av en informasjonsportal for dagligvarer. En slik portal bør ha en oversikt over pris, lovpålagt informasjon om produktene, bl.a. ernæringsopplysninger og deklarasjon av innholdsstoffer, samt annen nødvendig og relevant informasjon. Forslagsstillerne viser til at NOU 2011:4 «Mat, makt og avmakt» anbefaler etablering av en offentlig finansiert informasjonsportal for dagligvarer slik at den enkelte forbruker får et mest mulig gjennomskiktig marked og at informasjonen forbrukeren mottar er korrekt og gyldig i kjøpsøyeblikket.

Forslagsstillerne mener at digitalisering vil forenkle hverdagen for mange med ulike behov. Svak-synte vil kunne skanne og forstørre skriften på et lesebrett, allergikere vil kunne koble den digitale produktinformasjonen mot informasjon fra Astma- og allergiforbundet osv. Ved hjelp av åpne produktdata kan alle varer enkelt knyttes opp mot synspunkter fra ulike organisasjoner som Bellona, Cøliakiforeningen og Fair Trade, etter forbrukernes egne ønsker og verdigrunnlag. Forslagsstillerne mener at offentlig innhentede data, gjennom etablering av en informasjonsportal om dagligvarer, må være tilgjengelige og åpne for alle og kunne benyttes uten begrensninger.

Forslagsstillerne viser til Forbrukerrådets populære tjeneste «Hormonsjekk» som eksempel på en applikasjon til mobiltelefoner og nettbrett hvor forbrukerne kan sjekke om et produkt inneholder hormonforstyrrende stoffer i utvalgte hudpleieprodukter ved å skanne strekkoden på produktene. I dag drives denne tjenesten ved at innholdet på produktene manuelt skrives inn i et eget datasystem, noe som lett kunne vært innhentet dersom det forelå en pliktavlevering av produktinformasjon i et standardisert format.

Pliktavlevering av data

Forslagsstillerne mener det er en utfordring at helt enkle data som produkters navn, produsent, ingredienser og næringsinnhold som allerede står på emballasjen, ikke er tilgjengelig i maskinlesbare formater. Lovverket sier bare at informasjonen skal være tilgjengelig på emballasjen.

Forslagsstillerne er kjent med at flere av aktørene i bransjen er skeptiske til en ordning med pliktavlevering av data, men viser til at Forbrukerrådet har god erfaring med pliktavlevering av data til andre portaler som finansportalen.no og hvakostertannlegen.no. Forslagsstillerne mener at dagligvarehandelen også bør kunne avlevere nødvendig data for å styrke forbrukermakten, og mener at dette bør sees på som en naturlig videreutvikling av den allerede gjeldende plikten til å ha pris, innhold og annen informasjon på alle varer. Forslagsstillerne mener derfor at det må

³ http://unep.org/pdf/9789241505031_eng.pdf

sikres en hjemmelsgrunn som sikrer pliktavlevering av data.

Forslagsstillerne mener det er et selvstendig politisk mål å styrke forbrukermakten, bedre hverdagen til grupper som f.eks. allergikere og synshemmede, bedre folkehelsen, bekjempe matkriminalitet, øke konkurransen og styrke en bærekraftig utvikling. Det enkleste grepet for å få til dette, er å etablere en offentlig finansiert informasjonsportal for dagligvarer i tråd med anbefalingene fra NOU 2011:4 og Forbrukerrådet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen snarest etablere en gratis tilgjengelig informasjonsportal for dagligvarer med nødvendig elektronisk informasjon om varer ment for salg i detaljhandel innen dagligvarer.

12. juni 2014

